

BOHUMIL HRABAL

POSTŘIŽINY

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Tenhleten rituál ale nebyl první, předtím, když Francin se vracel z Prahy, kam jednou měsíčně jezdil do Pivovarského domu, když vešel, vždycky vyčkal, až se stmívalo, poručil mi, abych zavřela oči, a já jsem zavírala oči, jen vstoupil do kuchyně, Francin mne odvedl do pokoje, posadil mne před zrcadlo a prosil mne, abych mu slíbila, že se nebudu dívat, a když jsem mu to slíbila, tak mi nasadil krásný klobouk, a Francin pravil, tak už, a já jsem se dívala do zrcadla a vzala si ten klobouk do prstů a nasadila si jej podle svého gusta, otočila jsem se a Francin se mne optal: „Kdo ti to, Maryško, koupil?“, a já jsem řekla: „Francin,“ a políbila jsem mu ruku a on mne pohladil, a jindy mi přines něco, co mi dal na krk a mě to studilo, a otevřela jsem oči a v zrcadle se třpytil náhrdelník z jablonecké bižuterie a Francin se mne ptal: „Kdo ti to koupil?“ A já jsem mu políbila ruku a řekla: „Ty, Francin.“ A on se zeptal: „A kdo je to Francin?“ A já jsem řekla: „Můj mužiček.“

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je přibližně z poloviny novely (pátá kapitola).

Novela začíná citátem Gustava Flauberta „Paní Bovaryová jsem já“, následuje 12 kapitol. Vypravěčkou je paní sládková Maryška, krátce vdaná manželka vedoucího pivovaru. Paní sládková vypráví zvláštním poetickým jazykem, využívá dlouhá souvětí – metodu řazení asociací.

Paní sládková vzpomíná na svícení petrolejkami a jak se tehdy těšila na dobu, kdy bude zaveden elektrický proud. Její chloubou jsou dlouhé blondaté vlasy, se kterými se rád laská jak její manžel Francin, tak kadeřník Boďa. Maryška s láskou dělá všechny práce, které jsou v pivovaru potřeba. Zvláště je nadšená z každoroční zabijačky, kdy asistuje řezníkovi a potom se může dotýkat syrového masa. Když jednou za měsíc jede na kole ke kadeřníkovi Boďovi, prožívá mytí vlasů jako jakýsi obřad. Boďa si s vlasy hraje, koupe je v heřmánku a nakonec dá paní sládkové do vlasů stuhu. S rozpuštěnými vlasy potom paní sládková sklízí úspěch i v místní hospodě, kolem které projíždí. Její manžel Francin je však zvláště ostýchavý, nemá radost z chování své ženy.

Do pivovaru přijel na 14 dní na návštěvu Francinův strýc Pepin. Svým zvučným hlasem na sebe strhne všechnu pozornost, vypráví o medvídku mývalovi, své profesi ševce a době, kdy byl vojákem. Jak Francin předpovídal, v pivovaru se zdrží mnohem déle.

Jednou měsíčně jezdí Francin do Prahy, odkud přiváží své ženě drobné dárky. Tentokrát přivezl speciální masážní soupravu s neonovým světlem. Pepin narušuje rodinnou idylu svými historkami a nyní i tím, že se všechno lepí na jeho ševcovské lepidlo. Francin mu ve vzteku všechno nářadí spálí. Paní sládková přistoupí na každou špatnost, jednou dokonce vylezla s Pepinem až na pivovarský komín. Po celou dobu jí krásně vlály vlasy a ona si toho byla vědomá.

Maryška vzpomíná také na rané dětství, když jí bylo šest let. Byla čiperné děvčátko a často zlobila, což přivádělo k šílenství jejího výbušného tatínka. Nyní vyvádí podobné vyloženiny se strýcem Pepinem. Ten je nyní zaměstnancem pivovaru. Maryška všechny ohromuje také svou chutí na pivo.

Do městečka přišel rozhlas, který slibuje zkrácení vzdáleností. Paní sládková je nadšená a ihned si zkrátila sukni. Při jízdě na kole jí jsou vidět kolena, což vzbuzuje všeobecné pohoršení (nikoli však u mužů). V rozjařenosti nechá zkrátit i nohy od stolu a sama usekne psovi Mucíkovi ocásek. Ten ze šoku z bolesti zešílí a Francin ho musí v noci zastřelit.

Jednou večer se Francin vrátil s gramofonem. Vyzval svoji ženu k tanci, ale tango mu moc nešlo. Maryška potom tancovala s Pepinem a vyvrkla si kotník. Nyní musí stále ležet a Francin je šťastný, že se o ni může starat. Každý večer jí dělá masáže neonovým světlem. Sádru sundával paní sládkové doktor Gruntorád a ona mu za odměnu léčila nachlazení eukalyptovým olejem, který však nezředila. Doktor se na ni pro její krásu nezlobil.

V závěru novely si Maryška nechala ustříhnout své krásné vlasy. Lidé ji nepoznávali a kdo ji poznal, ten se velice divil. Doma ji Francin potrestal, dostala pumpičkou na kolo přes zadek. Pro oba začal nový život.

- **téma a motiv**

téma: dárky z cest

motiv: klobouk, náhrdelník, políbení ruky, zrcadlo

- **časoprostor**

prostor: pivovar v neurčeném městě, kde byl tatínek Francin sládkem (z Hrabalova životopisu víme, že se jedná o Nymburk)

čas: v knize neurčený (před tím, než se narodil paní sládkové syn, tj. počátek 20. století)

- **kompoziční výstavba**

Děj je vyprávěn chronologicky s odbočkami do minulosti.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, novela

- **vypravěč**

ich-forma (paní sládková, Hrabalova maminka)

- **postava**

Maryška – mladá žena, bezdětná, vdaná, je velmi hezká a má krásné dlouhé blonděné vlasy; je veselá, sebevědomá, ráda svého muže trochu trápí tím, že se nechová, jak by měla, jako jedna z mála si rozumí se strýcem Pepinem

Francin – sládek, miluje svoji ženu, píše perem reklamní slogany, cvičí s pružinami, nemá rád manželčiny projevy ztřeštěnosti

Pepin – Francinův bratr, hlučný Moravák, švec, dobrosrdečný

doktor Gruntorád – starší pán, rodinný lékař, obdivuje Maryščinu krásu

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vypravěče (vypravěčky) v ich-formě

přímá řeč – Francin, Maryška

nepřímá řeč – poručil mi, abych zavřela oči; prosil mne, abych mu slíbila, že se nebudu dívat; Francin pravil, tak už

- **typy promluv**

dialog Maryšky a Francina

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

nespisovné výrazy

tenhleten, přines

dlouhá přetížená souvětí

celý úryvek

knižní výraz

pravil

řečnická otázka

„Kdo ti to, Maryško, koupil?“, „A kdo je to Francin?“

sousloví
zdrobnělina

*jablonecká bižuterie
mužíček*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

epizeuxis *posadil mne před zrcadlo a prosil mne*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- 2. pol. 20. stol.

- narodil se 28. března 1914 v Brně - Židenicích Marii Kiliánové a zemřel 3. února 1997, když vypadl z okna při krmení holubů v nemocnici na Bulovce
- matka se vdala za Františka Hrabala, správce (poté ředitele) nymburského pivovaru, který Hrabala adoptoval
- dětství trávil v Nymburce
- v Nymburce absolvoval jak základní školu, tak reálné gymnázium, poté studoval na právnické fakultě v Praze, kterou dokončil až po válce
- vystřídal řadu povolání, znal velmi dobře různá prostředí, pracoval například jako číšník, výpravčí, skladník, pojišťovací agent nebo jako dělník v ocelárnách
- po roce 1968 mu bylo dočasně zakázáno publikovat, díla vycházela v samizdatu nebo v cizině. Od roku 1975 směl opět volně tvořit a vydávat knihy.
- do svých děl si vybírá postavy obyčejné, nemocné, smolaře, ztroskotance, na první pohled velice nezajímavé lidi, kteří v životě nic nezažili, ale o životě velmi rádi mluví
- byl nejvýznamnějším českým prozaikem

rysy díla:

„perlička na dně“ – dobré jádro člověka, např. moudrost, upřímnost, bez ohledu na původ
pábení, pábitel – Hrabalovy novotvary, zřejmě od slova „bábení“
„pábení“ – zvláštní druh vyprávění, autentické hovory lidí
pábitel – vše koná zamilovaně, touží po poznání, je posedlý vyprávěním, určitou činnost dělá se vši vervou

- osobité nazírání na svět, svérázná poetika
- většina próz nemá souvislý děj (výjimka: *Ostře sledované vlaky*)
- tok více nesouvisejících příběhů najednou = metoda koláže
- výrazné kontrasty
- lidé z okrajových oblastí měst
- erotické motivy, černý humor, groteskní scény
- údajně vše podle skutečnosti (inspirace vyprávěním v hospodách)
- hovorový jazyk

- malá psychologická propracovanost postav – záměrně

- mnohé knihy vyšly nejprve v exilových nakladatelstvích, poté je Hrabal přepracovával

Perlička na dně – soubor povídek

Pábitelé

Taneční hodiny pro starší a pokročilé – celý text je jedna dlouhá věta, ovlivněn moderní prózou
vrcholné období – 70. léta: tzv. nymburská trilogie = *Městečko u vody* = *Městečko, kde se zastavil čas*:

Postřižiny, *Krasosmutnění*, *Harlekýnovy milióny*

- spojující postavou je strýc Pepin, který přijel na 14 dní a zůstal několik let

- vypravěčkou je Hrabalova maminka – paní sládková

Obsluhoval jsem anglického krále – hl. hrdina Jan Dítě je malého věku, vnucuje se do vyšších vrstev

Slavnosti sněženek – soubor povídek o obyvatelích chatové oblasti Kersko

Příliš hlučná samota – monolog baliče sběrového papíru Haňti, vzděláván proti své vůli

- **literární / obecně kulturní kontext**

- česká próza 2. pol. 20. stol., oficiálně vydávaná, zakázaná i samizdatová

Oficiálně vydávaná próza po roce 1945:

Vladimír Páral (* 1932, Praha)

- autor období 60.–80. let, po roce 1989 méně výrazný
- chemický inženýr, pracovně spojen se severními Čechami (Ústí nad Labem – zdroj inspirace), v chemickém průmyslu pracoval 13 let
- žije v Praze a Mariánských Lázních

Černá pentalogie – volný cyklus 5 novel a románů ze 60. let

Veletrh splněných přání, Soukromá vichřice, Katapult, Milenci a vrazi, Profesionální žena

Bílá pentalogie – dosud napsána jen 4 díla

Mladý muž a bílá velryba, Radost až do rána, Generální zázrak, Muka obraznosti

80. léta – romány s prvky sci-fi

Pokušení A–ZZ, Romeo a Julie 2300, Válka s mnohozvířetem

90. léta – pokles kvality, otevřená sexualita (na hranici pornografie)

Dekameron 2000 aneb Láska v Praze, Playgirls, Profesionální muž

Ludvík Vaculík (1926–2015)

- prozaik, fejetonista, pracoval pro firmu Baťa
- studium Vysoké školy politické a sociální, redaktor (Rudé právo)
- autor manifestu 2000 slov
- *Jak se dělá chlapec, Morčata, Rušný dům, Sekyra*

Exilová próza po roce 1945:

Josef Škvorecký (1924–2012)

- prozaik, esejista, překladatel, nakladatel
- * Náchod, totálně nasazen v náchodské továrně a Novém Městě nad Metují
- působil ve studentské jazzové kapele
- krátce studoval Lékařskou fakultu UK, poté FF UK obor filosofie – angličtina
- r. 1969 odjel přednášet do USA a rozhodl se zůstat v exilu – stal se profesorem v Torontu (Kanada)
- zakladatel exilového nakladatelství 68 Publishers (Toronto)

Zbabělci – první román s postavou Dannym Smiřickým (autorovo alter-ego)

další díly pentalogie s Dannym: *Tankový prapor, Prima sezóna, Mirákl, Příběh inženýra lidských duší*
detektivní prózy – vystupuje poručík Borůvka: *Smutek poručíka Borůvky, Konec poručíka Borůvky, Návrat Borůvky*

Hříchy pro pátera Knox

poezie: *Nezoufejl!, Dívka z Chicaga, Blues libeňského plynojemu*

Milan Kundera (*1929)

- básník, dramatik, prozaik, esejista, překladatel
- členem komunistické strany – vyloučen
- studoval literární vědu a estetiku, přestoupil na FAMU – režie, scenáristika
- žije a píše ve Francii
- poezie: *Monology, Člověk zahrada širá*
- hry: *Jakub a jeho pán, Majitelé klíčů, Ptákovina*
- povídky: *Směšné lásky*
- romány: *Nesnesitelná lehkost bytí, Zrazené testamenty, Žert, Život je jinde, Valčík na rozloučenou*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Postřižiny – křesťanský rituál, při němž jsou zkráceny nebo zcela ostříhány vlasy. Ostříhaný se tak odevzdává Bohu.

- zde odkaz na ostříhání vlasů paní sládkové, byly její chloubou a jejich popis je protknutý v celé knize

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Příběh je neaktuální, paní sládková vzpomíná na předešlé roky svého života. Aktuální je vztah paní sládkové k lidem a k životu – uměla si užívat, nepromarnit žádnou chvíli.

- **pravděpodobný adresát:**

Člověk, který rád vzpomíná na „staré dobré časy“.

- **určení smyslu díla:**

Vyprávěčka, paní sládková, se vždy chovala přirozeně, ačkoli se to jejímu manželovi nelíbilo. Byla šťastná z maličkostí, ráda jedla a pila a nikdy nikoho neodsuzovala. Smyslem knihy je pomoci čtenáři nazírat na svět podobně.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Novela *Postřižiny* je první částí trilogie *Městečko u vody*. Jedná se o tři vzpomínkové prózy *Postřižiny* (1976), *Krasosmutnění* (1979) a *Harlekýnovy milióny* (1981).

Hrabal nesměl mezi lety 1970 a 1975 publikovat, ale po sebekritické stati v časopise *Tvorba* mohla novela vyjít oficiálně, ovšem pod cenzurou a přísným dohledem.

- **tematicky podobné dílo:**

Ota Pavel – *Smrt krásných srnců*: autorovy vzpomínky na dětství, hlavním hrdinou je jeden z rodičů (zde tatínek)

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Stejnomený film natočil roku 1980 Jiří Menzel, hlavní roli paní sládkové hraje krásná Magda Vašáryová. Film je hodnocen jako 287. nejlepší film, patří ke zlatému fondu české kinematografie. Režisér skvěle vystihl atmosféru Hrabalovy knihy a až na drobné rozdíly se držel předlohy, což je pravděpodobně způsobeno také tím, že se na scénáři podílel sám Hrabal. Největší rozdíl je asi v závěru knihy – ta končí výpraskem, kdežto film končí sdělením, že je Maryška těhotná a čeká „spisovatele“.